

Convorbiri **C**orespondență **P**ortrete

ELIZABETH GILBERT locuiește în prezent, alternativ, la Philadelphia și în Brazilia. A devenit celebră odată cu publicarea volumului autobiografic *Mănâncă, roagă-te, iubeste*, bestseller internațional, care a apărut în traducere românească la Humanitas în 2008 și a ajuns la vânzări-record de 30 000 de exemplare în mai puțin de un an. A mai scris volumul de povestiri *Pilgrims* (premiul Pushcart și nominalizare pentru Pen/Hemingway Award), romanul *Stern Men*, ambele în curs de apariție la Editura Humanitas, și volumul non-fiction *Ultimul bărbat american* (finalist în competiția pentru două premii importante: National Book Award și National Book Critics Award). În anul 2002, *Ultimul bărbat american* a fost inclusă pe lista de „cărți remarcabile“ recomandate de publicația *The New York Times*.

Elizabeth Gilbert este colaboratoare a ediției americane a revistei *GQ*, articolele ei primind două nominalizări pentru National Magazine Award. Un articol din 1997 semnat de ea, „The Muse of the Coyote Ugly Saloon“, în care scrie despre experiența sa ca angajată a unui bar, a fost punctul de pornire pentru filmul *Coyote Ugly*. În anul 2008, *Time Magazine* a inclus-o în topul celor mai influenți 100 de oameni din lume.

ELIZABETH GILBERT

Ultimul
bărbat
american

Traducere din engleză de
MĂDĂLINA CONSTANTIN

HUMANITAS
BUCUREȘTI

Colecție coordonată de Oana Bârna

Redactor: Florentina Hojbotă
Coperta: Cornel Drăghia
Design copertă: Holly MacDonald
Tehnoredactor: Manuela Măxineanu
Corectori: Cristina Jelescu, Anca Drăghici
DTP: Florina Vasiliu

Tipărit la C.N.I. „Coresi“ S.A.

ELIZABETH GILBERT
THE LAST AMERICAN MAN
Copyright © Elizabeth Gilbert, 2002
All rights reserved.

© HUMANITAS, 2009, pentru prezenta versiune românească

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
GILBERT, ELIZABETH

Ultimul bărbat american / Elizabeth Gilbert;

trad. din engleză: Mădălina Constantin. – București: Humanitas, 2009

ISBN 978-973-50-2501-4

I. Constantin, Mădălina (trad.)

821.111(73)-31=135.1

EDITURA HUMANITAS
Piața Presei Libere 1, 013701 București, România
tel. 021/408 83 50, fax 021/408 83 51
www.humanitas.ro

Comenzi Carte prin poștă: tel./fax 021/311 23 30
C.P.C.E. – CP 14, București
e-mail: cpp@humanitas.ro
www.libhumanitas.ro

Rezultatul este că Intellectul american își datorează trăsăturile sale surprinzătoare Frontierei. Asprimea și puterea, combinate cu agerimea și cu spiritul iscoditor: atitudinea practică și inventivă, rapiditatea în a găsi avantaje; însușirea abilă a lucrurilor materiale, cu lipsuri în domeniul artistic, dar plină de putere în a da naștere la scopuri mărețe; acea energie neliniștită și nervoasă; acel individualism dominant, lucrând pentru bine sau pentru rău, și pe lângă toate acestea, optimismul și exuberanța ce vin din libertate – iată trăsăturile Frontierei...

Frederick Jackson Turner

Capitolul 1

Ce viață sălbatică! Ce proaspăt fel de a fi!

Henry Wadsworth Longfellow, cântărind posibilitatea de a scrie un poem epic despre exploratorul american John Frémont

La șapte ani, Eustace Conway putea să arunce cuțitul cu atâta îndemânare încât să pironască o veveriță de copaci. La zece ani, nimerea o veveriță în plină goană de la 15 metri cu arcul și săgeata. Când a împlinit doisprezece ani, s-a dus singur în pădure și, cu mâinile goale, și-a construit un adăpost și a supraviețuit cu ce-i oferea natura timp de o săptămână. Când a împlinit șaptesprezece ani, a părăsit definitiv casa părintească și a luat-o spre munți, unde a locuit într-o tepee* fabricată de el însuși, făcând focul prin frecarea a două bețe, spălându-se în pâraie înghețate și îmbrăcându-se cu pielea animalelor pe care le vâna și mânca.

Fiindcă veni vorba, Conway a plecat de acasă în 1977. Tocmai anul când a fost lansat *Războiul stelelor*.

În anul următor, când a împlinit optsprezece ani, Eustace Conway a călătorit pe fluviul Mississippi într-o canoe de lemn făcută de el, luptându-se cu vârtejuri atât de violente, încât puteau să înghită un trunchi de copac de 12 metri și să nu-l lase să iasă la suprafață decât la un kilometru și jumătate mai în aval. Peste un an, Eustace a pornit pe drumul de 3440 km ce traversează Apalașii între statele Maine și Georgia, trăind aproape exclusiv din ceea ce vâna și recolta în timpul călătoriei. Iar în anii ce au urmat, Eustace s-a plimbat prin Alpii Germani (în adidași), a navigat în caiac prin Alaska, a escaladat niște faleze în Noua Zeelandă și a locuit cu tribul Navajo în New Mexico. În jurul vârstei de 25 de ani, s-a hotărât să studieze mai îndeaproape

---

* Cort conic al indienilor din preria americană (n. tr.).

cultura primitivă pentru a învăța meșteșuguri și mai vechi. Așa că și-a luat zborul spre Guatemala, s-a dat jos din avion și a început pur și simplu să întrebe: „În ce direcție se află băștinașii?” I s-a arătat direcția junglei, prin care a umblat zile întregi până a găsit cel mai îndepărtat sat de indieni Maya, dintre care mulți nu văzuseră niciodată vreun om alb. A locuit cu mayașii vreme de cinci luni, învățând limba, studiindu-le religia, perfecționându-se în meșteșugul țesutului.

Dar cea mai grozavă aventură a lui a fost probabil cea din 1995, când Eustace a avut ideea de a străbate America de la un capăt la altul călare. L-au însoțit fratele său mai tânăr, Judson, și o prietenă de familie. A fost un capriciu nebunesc. Eustace nu era sigur dacă e posibil sau legal să străbați călare America. Așa că a mâncat o cină copioasă de Crăciun cu familia, s-a încins cu o pușcă, și-a pregătit o șa veche de optzeci de ani care aparținuse cavaleriei americane (atât de uzată pe alocuri încât Eustace simțea între picioare căldura animalului în timp ce călărea), s-a urcat pe cal și a pornit-o. Eustace estima că el și tovarășii lui ar fi putut să ajungă la Pacific înainte de Paște, deși toți cei cărora le spunea acest lucru îi râdeau în nas.

Cei trei călăreți au tot galopat, parcurgând aproape 80 de kilometri pe zi. Mâncau căprioare lovite de mașini și supă de veveriță. Dormeau în șoproane și în casele localnicilor plini de venerație, dar când au ajuns în Vestul uscat și liber, cădeau de pe cal în fiecare noapte și adormeau pe pământ, în locul în care căzuseră. Într-o după-amiază, era cât pe ce să fie omorâți de niște semiremorci care deviaseră de la traiectoria lor, în timp ce caii o luaseră razna pe un pod interstatal aglomerat. În Mississippi, era cât pe ce să fie arestați pentru că umblau fără cămăși pe ei. În San Diego, au priponit caii pe un petic de iarbă între un centru comercial și o autostradă cu opt benzi. Au dormit acolo în noaptea aia și au ajuns la Oceanul Pacific a doua zi după-amiază. Eustace Conway a intrat imediat cu calul în valuri. Mai erau zece ore până la Paște. Traversase țara în 103 zile, stabilind, deși era la capătul puterilor, un record mondial.

De la un un capăt la altul, americanii din toate categoriile sociale posibile și imaginabile și-au ridicat privirile spre Eustace Conway pe calul său și i-au spus, melancolic: „Ce n-aș da să pot face ca tine.”

Și fiecăruia în parte, Eustace îi răspundea: „Poți.”

Dar o iau înaintea poveștii.

Eustace Conway s-a născut în Carolina de Sud în 1961. Familia Conway locuia într-o casă de la periferia orașului, confortabilă, într-un cartier nou, plin de clădiri identice, dar chiar în spatele casei se afla o superbă bucată de pădure, care încă nu fusese tăiată pentru exploatarea imobiliară. Era de fapt o pădure sălbatică, fără prea multe poteci prin ea. Era o pădure din lumea veche, încă plină de capcane și de urși. Și acolo tatăl lui Eustace Conway – pe care îl chema tot Eustace Conway și care știa tot – își ducea fiul pentru a-l învăța cum să recunoască plantele, păsările și mamiferele din sudul Americii. Se plimbau împreună prin pădurea aceasta ore în șir, uitându-se în sus la copaci și vorbind despre forma frunzelor. Iată deci primele amintiri ale lui Eustace Conway: orizontul cosmic al pădurii; petele de lumină oblice străbătând acoperișul verde al naturii; vocea lămuritoare a tatălui; drăgălășenia unor cuvinte cum ar fi *salcâm*, *mesteacăn* și *tulipier*; nou descoperita plăcere intelectuală a studiului, sporită de senzația fizică aparte a acestui căpșor de țânc încă șovăielnic care se lăsa așa de tare pe spate încât ar fi putut să cadă în efortul de a se uita în sus atât de mult și la atât de mulți copaci atât de multă vreme.

În rest, de-a lungul anilor, mama a fost cea de la care a învățat Eustace. Ea l-a învățat să trăiască în cort, să pună momeala în cârlig, să facă focul, să se descurce cu sălbăticiunile, să împletească funii din iarbă și să găsească lut în albia râurilor. Ea l-a învățat să citească niște cărți cu titluri minunate, cum ar fi *Davy Crockett: Young Adventurer* (*Davy Crockett: tânăr aventurier*) și *Wild Wood Wisdom* (*Înțelepciunea pădurii sălbatice*). Ea l-a învățat să coasă pielea de cerb. Ea l-a învățat cum să facă totul cu o meticulozitate pătimașă. Mama lui Eustace Conway nu semăna prea tare cu celelalte mame din vremea aia. Era un pic mai îndrăzneță decât majoritatea mamelor din sudul Americii de la începutul anilor '60. Fusese crescută ca un băiat, într-o tabără de vară pe care familia ei o avea în munții din Asheville, în Carolina de Nord. Era o fată băiețoasă și mândră de acest lucru, o călăreță desăvârșită și un pădurar destoinic care, la douăzeci de ani, își vânduse flautul de argint pentru o călătorie în Alaska, unde a stat în cort lângă un râu, cu o pușcă și cu un câine.

Pe vremea când Eustace avea cinci ani, pădurea din spatele casei lui a fost reperată de piața imobiliară, dar familia s-a mutat curând după aceea într-o casă cu cinci camere dintr-un alt cartier de la periferie: la Gastonia, din Carolina de Nord, unde în spatele casei era o

altă pădure deasă. Doamna Conway i-a lăsat pe Eustace și pe frații lui mai mici să se plimbe prin pădure din momentul în care au început să meargă – cu picioarele goale, fără tricouri și fără supraveghere –; de dimineață până seara, în fiecare zi a copilăriei lor, cu excepția câtorva întreruperi, pentru a se duce la școală și la biserică (pentru că doamna Conway nu voia să crească niște *sălbatici*).

„Cred că n-am fost o mamă bună“, spune astăzi doamna Conway, dar nu e foarte convingătoare.

Celelalte mame din Gastonia erau firește îngrozite de această tehnică de creștere a copiilor, luată ca atare. Unele dintre ele, alarmate, o sunau pe doamna Conway să-i spună: „Cum să-ți lași copiii să se joace în pădure?! Acolo sunt șerpi veninoși!“

Treizeci de ani mai târziu, doamnei Conway încă i se mai pare amuzantă și adorabilă îngrijorarea lor.

„Doamne sfinte! spune ea. Copiii mei știau care este diferența între șerpii veninoși și șerpii obișnuiți! Se descurcau foarte bine în pădure.“

Pe scurt, istoria Americii este următoarea: a fost odată o Frontieră, și apoi n-a mai fost nici o Frontieră. Lucrul acesta s-a întâmplat destul de repede. Au existat indieni, apoi exploratori, apoi colonizatori, apoi orașe, și apoi orașe mai mari. Nimănu-i nu i-a pasat – până când sălbăticia a fost definitiv îmblânzită, moment în care toată lumea a vrut sălbăticia înapoi. În epidemia generală de nostalgie care a urmat (spectacolul despre Vestul Sălbatic al lui Buffalo Bill, tablourile înfățișând cowboy ale lui Frederic Remington) a apărut o panică foarte specifică, de natură culturală, înrădăcinată în întrebarea: *Ce vor deveni băieții noștri?*

Problema era că, în timp ce povestea clasică a majoratului european înfățișa un băiat provincial care se mută la oraș și se transformă într-un gentilom rafinat, tradiția americană evoluase tocmai invers. Băiatul american ajungea la majorat *părăsind* civilizația și tăind-o peste dealuri. Aici își lepăda manierele cosmopolite și devenea un bărbat robust și priceput. Nu un gentilom, nu uitați, ci un bărbat.

Acest american crescut în sălbăticie era un bărbat de o speță aparte. Nu era un intelectual. Nu avea nici un interes pentru studiu sau pentru gândire. Avea, cum a observat Tocqueville, „un fel de dezgust pentru tot ce este vechi“. În schimb, putea fi văzut, după cum îl descrie exploratorul John Frémont pe *über*-colonistul din primele generații, Kit

Carson, „călărind pe un cal superb, fără șa, cutreierând preriile cu capul gol“. Așa, sau răsucindu-și puternicul topor deasupra capului și din când în când „doborând la pământ cedri și stejari“, după cum văzuse un vizitator străin extrem de impresionat din secolul XIX.

De fapt, pentru toți vizitatorii străini din secolele XVIII și XIX, bărbatul american era practic o atracție turistică în sine, aproape la fel de fascinantă ca și Cascada Niagara sistemul ambițios de autostrăzi sau indienii aceia exotici. Nu toată lumea era înnebunită după el, desigur. („Nu există poate nici un alt popor, chiar dacă nu-i excludem pe francezi, care să fie la fel de încrezut ca acel american, atrăgea atenția un observator britanic din 1818. Orice american crede că e imposibil ca un străin să-l poată învăța ceva și că propriul său cap conține o enciclopedie.“) Totuși, orice s-ar fi întâmplat, toată lumea părea să fie de acord că era vorba despre un nou tip de ființă umană și că ceea ce definea bărbatul american mai mult decât orice altceva era ingeniozitatea lui, născută din încercarea de a smulge o Lume Nouă din sălbăticia virgină. Nestânjeniți de restricțiile de clasă, de birocrație sau de mizeria urbană, acești americani făceau pur și simplu mai multe lucruri într-o zi decât își putea cineva imagina. Concluzia: nimeni nu putea să creadă cât de repede munceau acești indivizi.

Gottfried Duden, născut în Germania, a călătorit prin Vestul american în 1824 în căutarea unor gospodării potrivite pentru familiile germane care doreau să emigreze în America, și le povestea uluit celor de-acasă: „În America de Nord, lucrări de construcție care în țările europene nu sunt terminate în secole întregi, sunt încheiate în câțiva ani, prin colaborarea voluntară a cetățenilor.“ Pe vremea vizitei lui Duden, de exemplu, fermierii din Ohio erau ocupați cu realizarea unui canal lung de 370 de kilometri, fără ajutorul vreunui inginer cu diplomă. Duden a văzut prosperând „orașe mari și superbe“ în locul unde, cu doi ani în urmă, nu existau nici măcar orașele. A văzut drumuri noi, poduri noi, „mii de ferme noi“ și „sute de vapoare cu aburi“, toate noi, fabricate manual, proiectate ingenios și perfect funcționale. Bărbatul american avea ceva de făcut? Ei bine, făcea pur și simplu ce era de făcut.

Această noțiune de cetățean al lumii, îndrăzneț și priceput, era o idee extrem de atrăgătoare. Autoarea engleză de jurnale de călătorie, Isabel Bird, celebră pentru proza ei calmă și detașată, pare să se abțină

cu greu să nu strige: *Așa da!* când îi lasă în urmă pe bărbații aspri pe care îi tot întâlnea de-a lungul Americii anilor 1850:

„Este imposibil să-ți faci o idee despre «Bărbații Vestului» dacă nu ai văzut o dată măcar un astfel de specimen... înalți, frumoși, cu pieptul larg, atletici, cu nasul acvilin, cu ochi pătrunzători de culoarea cenușii, cu bărbi și plete cărlionțate castanii. Poartă jachete de piele, pantaloni de călărie din piele, cizme mari cu marginea brodată, piteni de argint și șepci din pânză roșie, lucrate cu un fir de aur un pic uzat, fără îndoială un cadou de la cele cândva îndrăgostite de trăsăturile și de aspectul nonșalant al vânătorilor. Plictiseala dă bir cu fugiții în prezența lor: știi să spună povești, să fluiera melodii și să cânte... Suflete vesele și fericite, spunând povestea picantă a vieții din Vest, suflete cavaleresti în felul lor de a se purta și libere ca vântul.“

Uite care-i treaba, eu n-am fost acolo. E greu de spus cât de mult din această retorică se bazează pe adevăr și cât este produsul unei prese străine impresionabile, nerăbdătoare să depună mărturie despre Următoarea Mare Chestie. Ceea ce știu este că noi, americanii, am fost trași pe sfoară. Am crezut-o și am adăugat-o tocăniței deja entuziaste a automitologizării autohtone până când am gătit o noțiune perfect universală despre cum era Bărbatul american și cum ajungeai să fii Bărbatul american. El era Pecos Bill*. Era Paul Bunyan**. Schimba cursul râurilor cu ajutorul puternicului său topor albastru, mâna caii sălbatici folosind șerpi cu clopoței în loc de hățuri, și era un erou atotputernic făurit într-o comuniune revelatoare cu Frontiera. Toată lumea știa asta.

Așa că Frederick Jackson Turner nu era singura persoană emoționată când l-a ajuns vestea în 1890, venită de la Departamentul Recensământului, că Frontiera americană fusese în mod oficial și definitiv închisă. Dar el a fost primul care s-a întrebat ce înseamnă această închidere pentru generațiile viitoare. Emoția lui s-a extins. Fără experiența sălbăticiiei, ce aveau să devină băieții noștri?

Vai, ar putea deveni niște efeminați, niște răsfățați, niște decadenți!

Doamne ferește, ar putea deveni *europeni!*

* Cowboy legendar (n. tr.).

** Un tăietor de lemne mitologic ce apare în poveștile din folclorul american (n. tr.).